

Macrofaunanieuwsmail 79, 08-08-08

Beste lezers,

Wat een **fantastische zomer** voor de nieuwsmail.

Ik heb enorm veel kopij mogen ontvangen. Hiervoor dank.

Blijf je berichten sturen naar macrofauna@rws.nl als je iets leuks leest, weet of hoort.

(Oude nummers nog zijn te lezen op www.macrofauna.web-log.nl)

Lang leesplezier, Myra Swarte

In dit nummer:

Vooraankondiging Coleoptera cursus 16 en 17 oktober 2008.....	1
Steevliegen, kokerjuffers en kreeften.....	2
Tubificidae bestaan niet meer !	2
Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers	3
De Nederlandse Kokerjuffer	4
Naar aanleiding van Henk Moller Pillot's boek "hoe waterdiertjes zich handhaven in een dynamische wereld"	6
Vissenatlas Groningen Drenthe is nu te bestellen.....	8
Bestimmungskurs, Thema:"Käfer der Fliessgewässer"	8
Info Vermandel.....	8

Vooraankondiging Coleoptera cursus 16 en 17 oktober 2008

Dit najaar zal Alterra weer een macrofaunacursus verzorgen op
donderdag 16 en vrijdag 17 oktober.

Deze keer zullen enkele belangrijke families van adulte aquatische Coleoptera worden behandeld.

De kosten van de cursus bedragen 750 euro per persoon, inclusief 1 overnachting op een tweepersoons kamer, koffie en thee, ontbijt (1x), lunch (2x) en avondeten (1x).

De cursus zal plaatsvinden in Conferentiecentrum Holthurnsche Hof in Berg en Dal.

Nadere informatie volgt, maar je kunt je alvast opgeven door het onderstaande formulier volledig in te vullen. Stuur deze dan naar rink.wiggers@wur.nl

Voor- en achternaam	
Organisatie	
Adres	
Telefoonnummer overdag	
e-mail	
Vegetariër ja/nee	
Eventueel naam kamergenoot	

Geef je op voor 10 september. Er is een beperkt aantal plaatsen beschikbaar, dus doe dit het liefst zo snel mogelijk.

Rink Wiggers

Alterra, Centrum Ecosystemen
Postbus 47
6700 AA Wageningen
Tel. 0317-486420

Steenvliegen, kokerjuffers en kreeften.

De afgelopen maanden zijn er bij Stichting EIS-Nederland een aantal waterige zaken gepubliceerd, die niet allemaal even veel aandacht hebben gekregen op macrofauna-nieuwsbrief. Hieronder nog even alle recente publicaties op een rijtje:

Rivierkreeften

Een online proefsleutel, ontwikkeld door Stichting EIS en Bureau Waardenburg, is onlangs gepubliceerd op www.naturalis.nl/kreeften. Het is de bedoeling dat deze proefsleutel de komende tijd wordt geïntegreerd in een omvangrijker publicatie over de Nederlandse rivierkreeften. Commentaar op deze proefsleutel en waarnemingen van kreeften zijn dan ook zeer welkom en kunnen worden doorgegeven aan EIS@naturalis.nl.

Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera).

In deze atlas staan vliegtijdigrammen en verspreidingskaartjes (Nederland en Europa) van alle 181 in Nederland voorkomende kokerjuffers. Er wordt één soort per pagina behandeld. Alle soorten zijn voorzien van een beknopte begeleidende tekst over hun habitat en ecologie.

Auteur: Bert Higler

Omvang: 244 pagina's

ISBN 978-90-76261-05-8

Prijs: EUR 15,-. Te bestellen door een bericht te sturen naar: EIS@naturalis.nl.

De Nederlandse steenvliegen.

Dit is een rijk geïllustreerde determinatiesleutel voor de imago's en de larven van de Nederlandse steenvliegen. Het boekje is de eerste aflevering uit een nieuwe reeks van determinatiesleutels genaamd 'Entomologische tabellen', uitgegeven door Stichting EIS en de Nederlandse Entomologische Vereniging. Het boekje bevat eveneens verspreidingskaarten van alle soorten.

Auteur: Bram Koese

Omvang: 158 pagina's

ISSN: 1875-760X

Prijs: EUR 15,-. Te bestellen door een bericht te sturen naar: EIS@naturalis.nl.

Bram Koese

Tubificidae bestaan niet meer !

Zeer recent publiceerden Erseus, Wetzel & Gustavsson (2008) een artikel met de verstrekkende titel "ICZN rules – a farewell to Tubificidae (Annelida, Clitellata). Er is namelijk gebleken dat morfologische en moleculaire kenmerken van alle soorten binnen de familie der Naididae Ehrenberg, 1828 fylogenetisch vallen binnen de familie der Tubificidae Vejdovský, 1876. Omdat er daardoor gekozen moest worden voor één enkele familienaam stelde Erseus & Gustavsson (2002) vervolgens voor om Tubificidae te handhaven en de Naididae te degraderen tot subfamilie Naidinae binnen de Tubificidae. Maar omdat de naam Naididae ouder is dan de naam Tubificidae zou dat in strijd zijn met de prioriteitsregel. Daarom stelden Erseus et al (2005) aan de ICZN (International Commission on Zoological Nomenclature) voor, om toch voorkeur te verlenen voor Tubificidae boven de Naididae, waarmee Tubificidae gehandhaafd zou blijven en simpelweg de Naide wormen daaraan toe te voegen. Maar helaas stemde de commissie tegen dit voorstel. De consequentie daarvan is dat de Tubificidae als familie is komen te vervallen en alle soorten nu onder de Naididae vallen. Het is ook niet mogelijk om de subfamilie Tubificinae te gebruiken voor alle vertegenwoordigers van de voormalige Tubificidae omdat daarmee niet alle soorten worden gedekt. Het eindresultaat van dit alles is dan ook dat de huidige Naididae de volgende subfamilies bevatten: Naidinae Ehrenberg, 1828, Pristininae Lastočkin, 1921 (met alleen Pristina), Tubificinae Vejdovský, 1876, Telmatodrilinae Eisen, 1879, Rhyacodrilinae Hrabě, 1963, Phallogodrilinae Brinkhurst, 1971 en Limnodriloidinae Erseus, 1982. Even voor de duidelijkheid, binnen de Tubificinae vallen (in Nederland) de volgende genera: Tubifex, Tubificoides, Varichaetadrilus, Heterochaeta, Limnodrilus, Psammoryctides, Potamothrix, Ilyodrilus, Haber, Quistadrilus, Spiroperma en Aulodrilus. Rhyacodrilinae kennen de volgende vertegenwoordigers: Branchiura, Bothrioneurum, Rhyacodrilus, Monopylephorus en Clitellio. Telmatodrilinae, Phallogodrilinae en Limnodriloidinae zijn uitsluitend marien en zijn bij mijn weten nog niet in het Nederlandse zeegebied vastgesteld. Maar het is een slecht onderzochte diergroep bij marien onderzoek.

Wat betekent dit voor de praktijk. Het is landelijk een gebruik om Tubificidae en Naididae apart van elkaar te noteren, waarbij ook meestal gebruik wordt gemaakt van Tubificidae met en zonder haren als het om juveniele ondetemineerbare individuen gaat. Wetenschappelijk gezien is dat nu niet meer correct en dat zal de komende tijd nogal voor verwarring zorgen. Je kunt ervoor kiezen om alles als Naididae te noteren, dat is wetenschappelijk gezien juist. Met enige ervaring kun je daarbinnen (in het zoete water) onderscheid maken in Naidinae, Pristininae, Tubificinae en Rhyacodrilinae. Een alternatief zou zijn om wel nog de voormalige Tubificidae te handhaven, maar onder een andere naam. Erseus et al (2008) stelt bijvoorbeeld voor om tubificoide Naididae daarvoor te gebruiken. Deze naam heeft geen wetenschappelijk waarde maar alleen een praktische waarde. Voor mij in de praktijk betekent het waarschijnlijk het volgende. In EcoLIMS handhaven we de codes TUFICIAM en TUFICIAZ (voormalig Tubificidae met en zonder haren) maar koppelen aan die code simpelweg een andere naam aan, namelijk tubificoide Naididae met resp. zonder haren. Een ander alternatief is om Tubificinae s.l. (met en zonder haren) te gebruiken, waarmee met s.l. gesuggereerd wordt dat daarbinnen ook nog de andere subfamilies ondergebracht zijn. Tenzij er een lezer is die met een alternatieve, doch briljante, oplossing komt die zowel in de praktijk goed werkt maar ook wetenschappelijk juist is.

N.B. voor de geïnteresseerde zijn de relevante artikelen over dit probleem, bij ondergetekende op te vragen als PDF.

Literatuur

Erseus, C. & L. Gustavsson (2002). A proposal to regard the former family Naididae as a subfamily within Tubificidae (Annelida, Clitellata). *Hydrobiologia* 485:253-254

Erseus, C., L. Gustavsson & R.O. Brinkhurst (2005). Case 3305. Tubificidae Vejdovský, 1876 (Annelida, Clitellata): proposed precedence over Naididae Ehrenberg, 1828. *Bulletin of Zoological Nomenclature* 62:226-231.

Erseus, C., M.J. Wetzel & L. Gustavsson (2008). ICZN rules- A farewell to Tubificidae (Annelida, Clitellata). *Zootaxa* 1744-66-68.

Ton van Haaren, Grontmij AquaSense, Amsterdam
ton.vanhaaren@grontmij.nl

Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers

Recensie door David Tempelman

In 2005 verscheen de lang verwachte tabel voor de Nederlandse kokerjufferlarven. Van de zelfde auteur, Bert Higler, is nu (begin 2008) ook een verspreidingsatlas verschenen. Als kokerjufferliefhebber is het een groot genoegen dit gidsje te lezen en bespreken.

Trichoptera brengen het grootste deel van hun leven als larve door. Ze worden dan kokerjuffer genoemd. Deze larven leven in het water en zijn afhankelijk van factoren als zuurgraad, stroming en aanwezigheid van vegetatie. Het volwassen stadium, de schietmot, eet niet en sommige soorten kunnen grote afstanden vliegen. Ze worden, als bijvangst, vaak op licht gevangen bij nachtvlinderonderzoek. Hoewel mooi zijn schietmotten dus ecologisch minder indicatief dan larven, omdat ze als volwassen dier soms ver van de plaats gevonden worden waar ze als larve hebben geleefd.

De atlas biedt voor elk van de inmiddels 181 in Nederland vastgestelde soorten een tekst over de identificatie, verspreiding, ecologie en status. Verder wordt een man/vrouw diagram en een tweetal verspreidingskaartjes getoond: een kaartje van Nederland, met pre- en post-1980 stippen en een kaartje van Europa met de landen waar de soort voorkomt donker gekleurd. Zo is veel essentiële informatie handzaam samengevat. De teksten lezen allemaal heel prettig.

De verspreidingskaartjes van een algemene soort als *Triaenodes bicolor* met vele honderden stippen in bijna heel het land laten zien dat van sommige soorten het verspreidingspatroon bijna volledig is. Is alles dan ook bekend? Dat is niet zo. Bij andere soorten zoals *Ceraclea senilis* lijkt Zuid-Holland wat incompleet. In het algemeen zijn de kleine wateren echter zeer goed 'gedekt'. Bij de grote wateren ("rijkswateren") lijkt dit minder goed gelukt. Zo wordt een soort als *Hydropsyche bulgaromanorum* 'zeer zeldzaam' genoemd, terwijl deze in monitoringprogramma's van Rijkswaterstaat wel gevonden is.

In de Limnodata (STOWA, 2002) staan bijvoorbeeld zo'n 30 waarnemingen, voornamelijk uit de IJssel en *Psychomyia pusilla* is gevonden langs de Waal. Rijkswaterstaat wordt niet als bron van gegevens genoemd; mogelijk kan die bron van informatie nog ontsloten worden.

Het is jammer dat op die kaartjes niet te zien is of een stip een waarneming van een larve (of pop) of adult betreft. Zo zijn er op pag 76 stipjes van een grotendeels in beken voorkomende soort, *Hydropsyche angustipennis* te zien uit Zeeland en Zuid-Holland, waar nauwelijks stromende wateren voorkomen. Waarschijnlijk betreft het hier adulte dieren - die van ver kunnen komen. Larven van *Hydropsyche* in Zeeland zou m.i. een sensatie zijn.

Met beide publicaties is er voor Nederland voor het eerst een zowel betrouwbare als goed toegankelijke bron van informatie voor verdere studie naar deze diergroep. Bij verdere studie valt te denken aan het maken van literatuur voor de determinatie van de poppen (en exuviae) van kokerjuffers. Daarvoor is nu nog het gebruik van diverse oude, buitenlandse tabellen nodig. Verder kunnen ook de schietmotten – de volwassen kokerjuffers dus – nog niet met een Nederlands gidsje gedetermineerd worden. Een schietmottenboek, met mooie habitusfoto's is nu nog een droom maar komt misschien dichterbij met de talloze foto's die op bijvoorbeeld waarneming.nl gemaakt worden. Wat betreft larven-ecologie valt te denken aan het maken van gevalideerde responsietabellen, waarbij de Limnodata en Steenbergen (1993) belangrijke bronnen kunnen zijn.

Al met al moeten we Bert Higler zeer erkentelijk zijn voor deze fraaie publicatie. Het is te hopen en verwachten dat deze atlas tot meer onderzoek aan deze schitterende dieren leidt.

Het boekje kost 15 euro en is te bestellen door een berichtje te sturen aan eis@naturalis.nl.

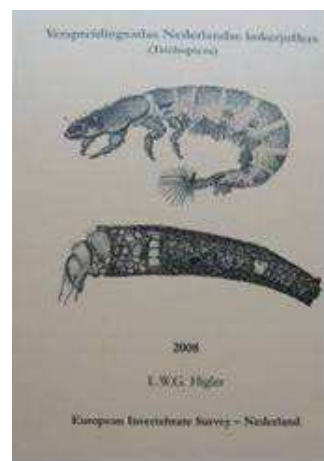
Referenties

Higler, L.W.G. (2008). Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera). Uitgave EIS-Nederland. Leiden, 248p.

Higler, B. (2005). De Nederlandse kokerjufferlarven. Determinatie en ecologie. KNNV Uitgeverij. Utrecht, 159p.

STOWA (2002). Limnodata Neerlandica. STOWA-rapport 2002-37.

Steenbergen, H.A. (1993). Macrofauna-atlas van Noord-Holland. Verspreidingskaarten en responsies op milieufactoren van ongewervelde waterdieren. Provincie Noord-Holland, Dienst Ruimte en Groen. Basisinformatie 7. 651p.

Beste trichopterologen,
ondanks het feit dat ik van niemand een bijdrage heb gekregen,
toch hierbij de achtste nieuwsbrief met wat feitjes en nieuwtjes.
Groeten, Bert Higler

De Nederlandse Kokerjuffer

Jaargang 5 Nummer 8 juni 2008

Digitale nieuwsbrief van de EIS werkgroep Trichoptera

Verschijnt onregelmatig, alleen als er iets te melden is. Bijdragen van de werkgroepleden zijn van harte welkom bij Bert Higler (bert.higler@wur.nl)

De nummering is doorgaand.

Verspreidingsatlas van de Nederlandse kokerjuffers

Eindelijk is ie uit! De abonnees van de macrofauna nieuwsbrief hebben de aankondiging al gezien. L.W.G. Higler, 2008. Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera). European Invertebrate Survey-Nederland. 248 pp. Verkoopprijs 15 euro.

Natuurlijk is de inhoud al weer verjaard. In het afgelopen jaar zijn er weer veel nieuwe waarnemingen binnengekomen, die opgeslagen zijn in het centrale databestand bij EIS. Voor het algemene verspreidingsbeeld van de meeste soorten maakt dat niet uit.

Malicky maakte mij opmerkzaam op twee zaken:

1. De kaartjes van Europa zijn soms misleidend, omdat één exemplaar uit het zuidelijkste puntje van Zweden heel Zweden donker kleurt en dergelijke voorbeelden meer. Ik heb dat op pag. 14 al vermeld, maar bij onderzoek in het buitenland kan dat een waarschuwing zijn. Overigens is Malicky zelf de auteur van de internationale gegevens.
2. Bij veel Limnephilus-soorten staat dat er 2 generaties zijn. Dat is volgens hem onjuist. Ik denk dat hij gelijk heeft, maar het is erg moeilijk om levenscycli betrouwbaar te reconstrueren. Ik heb dat ondanks duizenden metingen van larven door het jaar heen, maar met moeite voor een paar soorten vast kunnen stellen (Lauterbornia 61).

Lauterbornia Heft 61

Dit deeltje is bijna geheel gewijd aan kokerjuffers met o.a. lezingen die in maart 2007 zijn gehouden in het Gustav Stresemann Instituut in Bad Bevensen. Het is te koop voor 21 euro. Daarin stond ook de mededeling dat de **Atlas der Österreichischen Köcherfliegenlarven**

van Waringer en Graf nu voor 69 euro te koop is (was 117). Beide uitgaven zijn verkrijgbaar bij Erik Mauch Verlag. Voor de liefhebbers een buitenkansje.

Een van de artikelen beschrijft de larve van *Grammotaulius submaculatus* met talrijke kleurenfoto's. Tot nu toe was de larve niet beschreven. Het is een soort van zure plekken, zoals hoogveen en met mos begroeide bronnetjes, meestal op grotere hoogte. Het is de vraag of deze soort nog in Nederland voorkomt, maar bij de vondst van een *Grammotaulius* op plaatsen met een lage pH, is extra aandacht vereist. Overigens worden sowieso geen larven van dit geslacht gevonden of gemeld (zie de Nederlandse Kokerjuffer nr. 7).

A key to the adults of the British Trichoptera

Ian Wallace melde mij dat de FBA publicatie van Macan uit 1973 opnieuw zal worden uit- gebracht met aanvullingen en verbeteringen. Peter Barnard, die conservator van het British Museum (van o.a. Trichoptera) was, wijdt zich hier nu aan. Dit is goed nieuws, want naast Malicky's atlas (duur en onpraktisch voor Nederlanders) was er geen enkele tabel voor adulten meer verkrijgbaar. Hopelijk komt het boekje binnen een paar maanden uit. Ik zal dan een verhaaltje over verschillen en overeenkomsten met de Nederlandse fauna schrijven, zodat ie ook in Nederland goed te gebruiken is. Overigens dringt men bij EIS nog steeds aan op een Nederlandse tabel, waaraan ik met enige aarzeling begonnen ben. Ik heb een familietabel en genustabellen gemaakt, maar nog zonder tekeningen. Geïnteresseerden kunnen dat wel krijgen.

Interessante waarnemingen in 2007

Hydropsyche bulgaromanorum wordt nu op veel meer plaatsen waargenomen. Het meest interessante was de vangst op Griend door Date Lutterop van deze soort, die gebonden is aan de benedenlopen van grote rivieren. Het moet een heel goede vlieger zijn. Bernhard Statzner, die ik dit vertelde, dacht dat dit geldt voor veel (of alle) vliegende insecten uit grote rivieren. Als die zich willen verspreiden, moeten ze uiteraard grote afstanden afleggen, want grote rivieren liggen meestal ver uit elkaar. Overigens heeft David Tempelman larven uit de Kromme Rijn in Utrecht gemeld, wat niet bepaald een grote rivier is.

Psychomyia pusilla heb ik voor het eerst als adulten gekregen. Exemplaren uit Tilburg (het grote meerjarenproject in de Kaaistoep) en Zeeland (Oud Vossemeer). Ook dit is een diertje uit rivieren (en beken), dat tegenwoordig niet zeldzaam is. Er waren geen waarnemingen tussen 1949 en 1992. Jaap Zwier stuurde een stel dieren uit Zuid-Limburg, waarbij 132 exemplaren zaten: precies 66 ♂♂ en 66 ♀♀. Gevangen op licht langs de Geul.

De dieren uit Zeeland vormen een onderdeel van een meerjarenonderzoek in deze provincie, dat door Anton Baayens geleid wordt. Hopelijk zullen er in de komende jaren meer verrassingen uit Zeeland komen. Deze provincie bevat relatief weinig zoete wateren en is voor kokerjuffers grotendeels terra incognita. Waarschijnlijk moest de herkolonisatie na de watersnoodramp stapsgewijze plaatsvinden met goede vliegers uit de familie Limnephilidae als eersten.

Ceraclea albimacula is ook een soort, die tientallen jaren niet in Nederland verzameld werd, maar tegenwoordig op meerdere plaatsen opduikt, vooral in Noord-Brabant en midden Limburg.

Hagenella clathrata is tegenwoordig een zeldzame soort, die door zijn opvallende vleugeltekening en dagactiviteit een geliefd object voor insecten-fotografen blijkt te zijn. Er zijn in 2007 meer foto's opgestuurd dan dat er larven of adulten gevangen zijn. Een diervriendelijke manier van waarnemen!

Website Peter Neu

Peter Neu heeft zijn website aangepast en er is een nieuwe toegang, nl. www.trichoptera-rp.de. Het is een interessante site met ook voor Nederlanders relevante informatie over taxonomie, ecologie en manieren om kokerjuffers te verzamelen.

Ptilocolepus granulatus

Ik heb in Frankrijk een ♂ gevangen en ik vind het diertje zodanig verschillen van alle andere Hydroptilidae, dat Malicky misschien gelijk heeft. Hij beschrijft een aparte familie Ptilocolepidae. Op de Franse kokerjuffer-website beschouwen ze het als een subfamilie Ptilocolepinae (van de Hydroptilidae). Deze naam wordt ook gebruikt door Martynov als subfamilie van de Rhyacophilidae. Vermoedelijk kan genetisch onderzoek meer uitsluitsel geven.

Naar aanleiding van Henk Moller Pillot's boek "hoe waterdiertjes zich handhaven in een dynamische wereld"

De leuke kanten van veldwerk kent iedereen: het is altijd lekker weer, je komt op de mooiste plekjes, je kan zelf de tijd indelen en genieten van de zon op je gezicht en de geurende heidevelden op de achtergrond. Dat de praktijk wel eens anders wil verlopen als de regen met bakken uit de hemel komt, je vast komt te staan in de modder, dazen, muggen en brandnetels je zomaar erg aantrekkelijk blijken te vinden en de geurende heidevelden verruild zijn voor de provinciale weg tussen Bakel en Helmond, zullen we maar even buiten beschouwing laten. Want ook dat heeft wel zijn charmes.

Daarom en naar aanleiding van het in 2003 verschenen boek van Henk Moller Pillot over "*hoe waterdieren zich handhaven in een dynamische wereld*", wil ik graag even stil staan bij het nut van goed (en uitgebreid) veldonderzoek. Want het is meer dan in de zon, of regen, wat emmertjes water met beestjes halen. Het gaat vooral ook om waarnemen en verbanden leggen.

Net als planten iets zeggen over het milieu waarin ze worden aangetroffen (nat of droog, voedselarm of voedselrijk, etc), verraden de waterdiertjes ook veel over de kwaliteit van het water waarin ze worden aangetroffen. Zo kunnen zoetwaterpissebedden bijna overal voorkomen, maar zullen zij zure en droogvallende milieus vermijden. In een zuur bovenloopje zul je dus zelden een zoetwaterpissebed aantreffen. Zelden, want in tegenstelling tot planten, kunnen diertjes wel "verdwalen" en zo terecht komen op minder geschikte plekjes. Langdurig overleven op zo'n plekje is er niet bij, maar het tijdelijk gebruiken als schuilplaats tot het favoriete plekje weer hersteld is, blijkt een belangrijke overlevingsstrategie te zijn. Dit geldt met name voor dynamische milieus, waarbij de dynamiek veroorzaakt kan worden door droogvallen, hoge afvoeren, wegvallen van de stroming in de zomer, zuurgraad, maaien etc.

Henk Moller Pillot heeft 10 jaar lang onderzoek gedaan naar de verschillende overlevingsstrategieën van de macrofauna in de Roodloop nabij Hilvarenbeek. Eén van zijn belangrijkste bevindingen was dat de diversiteit in een beek afhankelijk blijkt te zijn van de ruimtelijke variatie op vier schaalniveaus:

- De verschillende microhabitats op de locatie zelf (zandbodem, modderbodem, holle oevers, overhangende wortels, aanwezigheid waterplanten etc)
- Verschillen tussen de locaties in één traject van de loop (stromende en niet stromende delen, binnen- en buitenbocht, veel schaduw of juist niet, diepteverschillen etc)
- Aanwezigheid van verschillende watertypen binnen het onderzoeksgebied (zijn er in de buurt sloten, poelen, vennen etc aanwezig, waar soorten tijdelijk kunnen overleven?)
- Aanwezigheid van vergelijkbare biotopen in de bredere omgeving (stromen er andere beken met vergelijkbare kwaliteit in de buurt, zodat migratie vanuit deze locaties kan plaats vinden?)

Kortom, niet alleen de (water)kwaliteit van de beek zelf blijkt bepalend te zijn voor het voorkomen van (bijzondere) waterdiertjes, maar ook de (water)kwaliteit van de omringende watersystemen! Voor het al dan niet slagen van een herstelproject is gebiedskennis dus een vereiste. En dat wordt onder andere verkregen door goed en uitgebreid veldonderzoek.

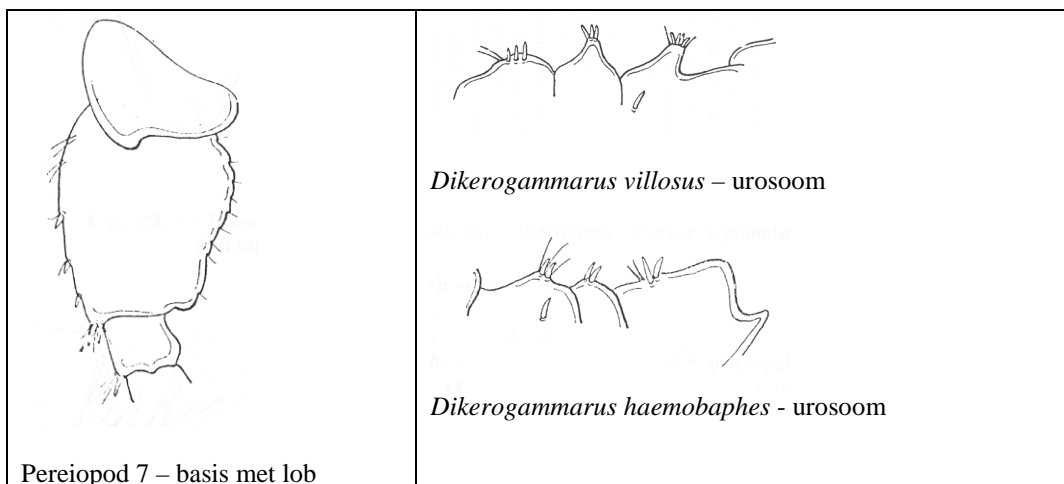
(Het boek is te bestellen bij het Brabants Landschap, ISBN: 90-801226-4-5).

Dikerogammarus en Dirk Platvoet

Op 24 oktober 2007 is Dirk Platvoet gepromoveerd op *Dikerogammarus villosus*. Dit zal niet iedereen bekend zijn, maar zijn naam is natuurlijk onlosmakelijk verbonden met de studie aan Gammaridae. Samen met Sjouk Pinkster schreef hij de Wetenschappelijke Mededeling No. 172, een boekje dat door velen stukgebruikt is. Sindsdien heeft Dirk niet stil gezeten. Vele jaren van studie aan Crustacea volgden. *Dikerogammarus villosus* is heel nauwgezet en gemotiveerd gevolgd en het resultaat is een zeer interessante publicatie (Proefschrift) over het gedrag en de morfologie van deze soort. Waarmee aangetoond is dat betrokkenheid en de vrijheid dit soort werk te kunnen doen tot veel goeds kan leiden. Onlangs heb ik een gammaride door Dirk laten bekijken. Het bleek *Dikerogammarus haemobaphes* te zijn. Deze soort komt vanaf 2006 in Nederland voor en is bekend van de Vecht, de IJssel en de Rijn. Voorheen werd verondersteld dat deze soort een variant van *Dikerogammarus villosus* zou zijn, maar het blijken twee afzonderlijke soorten te zijn.

Beide soorten leven voornamelijk tussen stenen. Het voorkomen in de IJssel is daarom niet verwonderlijk, want over zijn gehele lengte is deze Rijntak voorzien van stenen langs de oever. Een ideale situatie dus voor deze exoten.

Beide soorten zijn alleseters en geduchte rovers, die de macrofauna behoorlijk kunnen uitdunnen. Het herkennen van beide soorten is niet echt moeilijk. De lob aan de basis van de zevende pereopod komt alleen bij het genus *Dikerogammarus* voor. Beide soorten zijn te herkennen aan de kegels met stekels op het urosoom. Bij *D. villosus* zijn de kegels hoog en de stekels staan rechtop. Bij *D. haemobaphes* zijn de kegels erg kort en de stekels staan schuin naar achteren gericht.

Figuren uit: Cărbăușu, S., E. Dobreanu & C. Manolache, 1953 - Amphipoda forme salmastre si de apa dulce. In: Bodnariuc, N & al. (eds): Fauna republicii populare Romine 4, Crustacea 4: 54-70. Akad. Rep. Pop. Rom., Bucuresti

Literatuur

Pinkster, S. & D. Platvoet, 1986 - De vlokreeften van het Nederlandse oppervlaktewater.

Wetenschappelijke mededelingen KNNV nr. 172

Platvoet, D., 2007 – *Dikerogammarus villosus* (Sowinsky, 1894), an amphipod with a bite (The relation between morphology, behaviour, micro-distribution and impact of this invading crustacean). Academisch proefschrift Amsterdam.

Henk Vallenduuk

Vissenatlas Groningen Drenthe is nu te bestellen

Op 26 juni 2008 verschijnt de Vissenatlas Groningen-Drenthe. De auteurs Ben Crombaghs en Tako Brouwer van Adviesbureau Natuurbalans-Limes Divergens hebben bij de Hengelsportfederatie Groningen Drenthe, de 4 waterschappen in de regio, beide provincies en Rijkswaterstaat Noord-Nederland alle aanwezige kennis van vis en water verzameld. Dankzij de vele bronnen die zijn gebruikt, is de Vissenatlas met recht een standaardwerk, zodanig geschreven en geïllustreerd dat het een breed publiek zal aanspreken. De Vissenatlas Groningen Drenthe kan van nut zijn voor iedere natuurliefhebber, veldbioloog, natuurbeheerder en sportvisser.

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor vissen, het leefgebied van vissen en de bescherming ervan. De Vissenatlas Groningen Drenthe komt dan ook op een uitgelezen moment. Vele tienduizenden verzamelde gegevens, afkomstig uit onderzoeken naar de visstand in de periode 1985-2007, aangevuld met de vangstgegevens van sport- en beroepsvissers, het Ravon en andere organisaties, geven een getrouw beeld van de huidige visstand in beide provincies.

Van de 57 zoetwatervissoorten die in Nederland voorkomen zijn er meer dan 40 in Groningen en Drenthe aangetroffen. Per vissoort is in de atlas een fraaie overzichtskaart van beide provincies opgenomen met daarop alle locaties waar de soort is waargenomen. Uiteraard ontbreekt een uitgebreide beschrijving met afbeelding van de vissoorten niet. De Vissenatlas Groningen Drenthe is alles behalve een taai studieboek. Integendeel: dankzij de honderden foto's, grotendeels belangeloos beschikbaar gesteld door top-landschapsfotografen, verduidelijkende figuren en tabellen, is het een rijk geïllustreerd boekwerk van meer dan 200 pagina's.

De Vissenatlas Groningen-Drenthe is een samenwerkingsproject van de Hengelsportfederatie Groningen Drenthe, de waterschappen Velt en Vecht, Hunze en Aa's, Reest en Wieden en Noorderzijlvest, de provincies Groningen en Drenthe, en Rijkswaterstaat Noord-Nederland. De gezamenlijke missie van deze organisaties is het verspreiden van informatie en kennis over water en vis over een breed publiek.

Bestellen?

Het boek is te bestellen voor € 24,50 via de site www.profiel.nl. Hier kun je een bestelformulier invullen. Bellen kan ook telefonisch: 050-3012144 (Uitgeverij Profiel te Bedum).

Met vriendelijke groet,
Lowie van Liere
(secretaris WEW)

Bestimmungskurs, Thema: "Käfer der Fliessgewässer"

Die Deutsche Gesellschaft für Limnologie, Arbeitskreis Taxonomie, plant in Kooperation mit dem Gustav Stresemann Institut in Bad Bevensen Bestimmungskurs, Thema: "Käfer der Fliessgewässer"
Vom 10. bis 13. März 2009

Info: Dr. Erik Mauch (Mühlangerstraße 11, D-86424 Dinkelscherben, Tel.: +49(0)8292-2212)
erik.mauch.verlag@t-online.de

Geïnteresseerden kunnen een kopie van de aankondigen bij de macrofaunanieuwsmail opvragen.

Info Vermandel

Materialencatalogus 24 blz., Insectenboekencatalogus 48 blz. en Natuurcatalogus 20 blz. Allen in pdf.
www.vermandel.com

Einde mafanieuwsmail 79 van 08-08-08